

Orhan Jašić

## SLOVO O HANSU KÜNGU

### Rezime

Neprijateljska slika islama počela se stvarati na Zapadu odnosno Okcidentu još od srednjeg vijeka. Daleko podmuklija i znanstveno uobličena kritika islama razvija se s nastankom znanstvene discipline orijentalizma u 19. stoljeću u Njemačkoj, Francuskoj i Engleskoj. Suština joj je bila stvoriti ideološku podlogu rušenju islamskog Nauka (Prvenstveno presvetog Qur'ana i hadisa). Danas na Zapadu se razvija i pravac religijskog pluralizma koji počinje stvarati otvoreniju sliku o drugom i drukčijem, pa tako i o islamu i muslimanima. Jedan od velikana takovrsnog pluralističkog pravca u teologiji religija je Hans Küng čiji život i djela smo razradili u ovom radu. Opisani su bibliografski podaci Hansa Künga, njegovo školovanje i profesura. Posebna pažnja je posvećena njegovom učešću na Drugom vatikanskom koncilu i prolasku kroz četiri faze u teologiji i religiologiji. Kruna teološke misli Hansa Künga je izražena kroz Projekt Svjetski etos čija noseća krilatica je: *Neće biti mira među narodima bez mira među religijama. Neće biti mira među religijama bez dijaloga među religijama.* Na kraju je ukratko dat prikaz njegovih najznačajnijih djela i projekata. Ključne riječi: Hans Küng, životopis, religijski pluralizam

### Život i djela Hansa Künga

**H**ans Küng je rođen u izuzetno religioznoj i dobrostojećoj, pomalo konzervativno nastrojenoj obitelji Küng, 19.03.1928. g. u *Surseeu*, nedaleko od Luzerna. Završava osnovnu školu, a zatim pohađa gimnaziju u Luzernu, u izuzetno liberalnoj atmosferi, što je za ono doba umnogome bilo progresivno.

Nakon završene gimnazije, roditelji ga šalju na dvomjesečni studij engleskog jezika u Veliku Britaniju. Potom se upisuje na *Pontificum Collegium Germanicum et Hungaricum* u Rimu, gdje prve tri godine studija izučava filozofiju, a nakon stečenog licencijata iz potonje oblasti nastavlja četverogodišnji studij teologije. Za svećenika rimokatoličke crkve biva zaređen 1954.g. slaveći svoju prvu misu u crkvi *svetog Petra* u Rimu. Poslije sedmogodišnjeg filozofsko-teološkog studija u Rimu, odlazi na daljnje školovanje u Amsterdam, London, Madrid, te okončava doktorski studij na *Institut catholique*<sup>1</sup> u Parizu. Doktorski uradak mu je bio naslovljen: “*Opravdanje: Učenje Karl Bartha i katoličko promišljanje, Rechtfertigung-Die Lehre Karl Barths und eine katholische Besinnung*”, a ticao se učenja protestantskog teologa Karla Bartha<sup>2</sup> te mogućnosti provedbe njegove teološke misli u praksu rimokatoličke crkve. U crkvi *Hofkirche* u Luzernu je izvjesno vrijeme obnašao dužnost dušebrižnika.

U svom znanstvenom radu na područjima teologije i religiologije Hans Küng prolazi četiri etape. Prva je ekleziološka, gdje se bavi ustrojstvom same crkve i ekumenskim gibanjima pravoslavne, protestantske i rimokatoličke crkve. Njegov najpoznatiji pisani uradak na ovu temu je “Crkva-Krche”.

Profesor Küng, prvotno je bio asistent na katedri za *Theologiu fundamentalis* kod profesora Herman Volka<sup>3</sup>. Pod njegovim je patronatom napisao habilitacijski rad iz kristologije i počeo podučavati studente teologije na Katoličkom teološkom fakultetu Sveučilišta u Münsteru. Ubrzo prelazi, u

<sup>1</sup> Zanimljivo je da su na potonjoj instituciji početkom devedesetih godina studirali današnji nastavnici Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu acc. prof. dr. Rešid Hafizović i prof. dr. Adnan Silajdžić.

<sup>2</sup> Karl Bart se rodio u Baselu 1886., također je proveo posljednje godine svog života u istoimenom gradu. Prvotno je služio kao pastor kalvinističke denominacije u Safenwilu, da bi počeo predavati u Goetingenu, a potom i u Münsteru. Bio je jedan od nekolicine protestantskih teologa koji se usprotivio nacionalsocijalizmu, što je rezultiralo gubitkom profesure 1935. godine. Tada se vraća u svoj rodni Basel gdje nastavlja podučavati studente teologije. Bio je suosnivač i utemeljitelj općepoznate dijalektičke teologije, koja je umnogome predstavljala kulturnu prekretnicu u protestantskoj, ali i rimokatoličkoj teologiji dvadesetog stoljeća. Bazični položaj u njegovoj teologiji nije čovjek sa svojom religioznom svijesću, već to mjesto predstavlja Riječ božja. (Više v: “Karl Bart”, *Opći religijski leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2002. str 82)

<sup>3</sup> Hermann Volk, (27.12.1903.-01.07.1988.) bio je njemački svećenik rimokatoličke crkve. Izvjesno vrijeme radio je kao profesor i rektor na Sveučilištu u Münsteru, da bi 1962., godine postao biskupom od Mainza, a za kardinala je izabran 1973.

svojevremeno redovnog profesora, na Katolički teološki fakultet u Tübingenu 1960., gdje predaje na katedri za *Fundamentalnu teologiju*, a 1964. prelazi na katedru za Dogmatsku teologiju<sup>4</sup>, gdje i završava radni vijek aktivnog nastavnika 1996. godine. Iste godine dobiva i časnu titulu emeritusa na višestoljetnom sveučilištu tog malog zelenog gradića u Njemačkoj Republici Baden Württemberg.

Svojim perom je ovjekovječio mnogobrojne paradoksalne sapientie, koje desetljećima odjekuju u vodećim teološkim, religiološkim i filozofskim krugovima, *scientia sacra* ili philosophia perennis. Posvetio se i praktičnom djelovanju kao svećenik i teolog unutar rimokatoličke crkve. To ga 1962. g. odvodi na posljednji veliki koncil u katoličkoj crkvi poznat kao *Drugi vatikanski koncil (Secundum vaticanum)*. Prethodno naznačeni Koncili ili Sabor, kako biva uobličeni jezičnim izrazom i sadržajem naših krajeva, trajao je od 1962. do 1965. godine. Josef Ratzinger<sup>5</sup> i Hans Küng bili su najmlađi savjetnici (Peritusi) na potonjem saboru, o čemu profesor Küng u svojim *Sjećanjima* navodi slijedeće: “U Rimu smo se ponovno susreli: doputovali smo tada kao profesori *fundamentalne teheologie*. On je bio teološki peritus (savjetnik) Kölnskog nadbiskupa, kardinala Fringsa, dok sam ja bio teološki Peritus biskupa od Rottenburga Carla-Josepha Leiprechta. Na Drugom vatikanskom saboru nas dvojica bili smo najmlađi, od pape Ivana XXIII, imenovani koncilski teolozi. Profesor Schmaus, također Peritus, ljutio se zbog ove dvojice “Teenager-teologa”, koji su imali više sluha za ovu manifestaciju nego on, i zbog čega ju je napustio.”<sup>6</sup>

<sup>4</sup> Dogmatska teologija bavi se uglavnom problemima nauka o vjeri i vjerovanjem.

<sup>5</sup> Benedikt XVI, Joseph Ratzinger, rođen je 16.04.1927. u Marktlu na Innu u obitelji. Mladenaštvo je proveo u Traunsteinu. Nakon Drugog svjetskog rata, u kojemu je bio jedno vrijeme mobiliziran te pao u američko zarobljeništvo, započeo je filozofsko-teološke studije. Za svećenika je zaređen 1951. godine. Doktorirao je teologiju 1953. i četiri godine kasnije postao sveučilišni profesor. Bio je redoviti profesor dogmatike i fundamentalne teologije. Predavao je na četiri sveučilišta. Kao teolog bio je savjetnik kardinala Fringsa na II. vatikanskom koncilu, te je s njim surađivao na pripremanju govora. Zbog uloge koju je imao kao prefekt najvažnije vatikanske kongregacije, za nauk vjere, počeli su ga smatrati konzervativcem. On je uvijek nijekao da je došlo do bitnih promjena u njegovim stavovima, govorio je da je samo došlo do promjena u naglasku. Bio je jedan od najbližih suradnika svoga prethodnika Ivana Pavla II. Za poglavara Katoličke crkve je izabran 19. travnja 2005. u usporedbi s prethodnikom, izgleda da se za razliku od Ivana Pavla II koji je volio nastup i djelovao vizualno, Benedikt više oslanja na riječ.

<sup>6</sup> Hans Küng, *Umstrittene Wahrheit*, Erinnerungen, München, Piper, 2007., str. 28.

U to vrijeme dešava se kopernikanski obrat naspram muslimana s enciklikom<sup>7</sup> *Nostra Aetatae* unutar rimokatoličke crkve. "Teenager" Küng, kako su ga oslovljavali biskupi, koji je sudjelovao na Drugom vatikanskom saboru, kritikom dokumenata potonjeg sabora, a osobito onih dokumenata koji su se ticali nepogrešivosti pape, više nego malo je izazvao Vatikansku kuriju. Tako, da ga pred kraj sabora na razgovor poziva *Chef des Sanctum Officiuma* (poslije preimenovana u Kongregaciju), kardinal Alfredo Ottaviani.<sup>8</sup> Tada biva opomenut da se kloni izvjesnih naukovanja koja se nisu podudarala s dugogodišnjim učenjem Rimske crkve. Odlazi na audijenciju kod samog pape Pavla VI, koji ga pohvaljuje kao talentiranog mladog teologa, komu bi bilo mnogo bolje da ne dira višestoljetne crkvene dogme.

Küng se nakon Vatikanskog sabora, na kojemu doživljava razočaranje jer kako kaže nije osjetio dejstvo *duha svetog*, vraća u Tübingen gdje predaje fundamentalnu, dogmatsku i ekumensku teologiju. Ubrzo biva izabran za dekana Katoličkog teološkog fakulteta u Tübingenu. Godine 1964. na Katoličkom teološkom fakultetu u Tübingenu se osniva *Ekumenski institut* čiji je prvi direktor upravo bio profesor Hans Küng, koji u to vrijeme također biva izabran i za dekana spomenutog fakulteta. Svojim djelima koja počinju izlaziti nedugo nakon Drugog vatikanskog koncila nerijetko izaziva rimsku kuriju. Hans Küng pritom biva začetnikom jednog slobodoumnog pravca među katoličkim teozozima. U svojim *Sjećanjima*<sup>9</sup> navodi kako je pozvao tada mladog profesora fundamentalne teologije Jozefa Ratzingera, koga je poznavao još od vremena Koncila, kao znanstvenu ispomoć na Katolički teološki fakultet Sveučilišta u Tübingenu. Želja profesora Künga bila je, da zajedno sa spomenutim teologom, te čuvenim teozozima i rimokatoličkim svećenicima svjetskog glasa poput Karla Rahnera, Edwarda Schilabeksa<sup>10</sup> i

<sup>7</sup> Dokument crkveni koji ima doktrinarni karakter, te kojim se određuje način ponašanja i vjerovanja unutar rimokatoličke crkve. Enciklika je papino okružno pismo upućeno prije svega biskupima ali i svim vjernicima. Ta vrsta dokumenta ima u katoličkoj Crkvi najveću snagu i obvezujući karakter. Obično je o važnim stvarima vjere i/ili morala. Enciklike se na raznim jezicima mogu naći na službenim vatikanskim stranicama.

<sup>8</sup> Na mjesto šefa *Chef des Sanctum Officiuma* poslije je došao Joseph Ratzinger.

<sup>9</sup> Djela: Küng, Hans, *Erkämpfte Freiheit-Erinnerung I - Izborena sloboda, sjećanja I*, i drugi tom *Sjećanja Umstrittene Wahrheit-Upitna sloboda*.

<sup>10</sup> Edwarda Schilabeksa, flam, katolički teolog (Antwerpen, 1914). Dominikanac, profesor dogmatike i povijesti teologije na Katoličkom sveučilištu u Louvainu (1943-1957) i Katoličkom sveučilištu u Nijemeganu (1957-82). Sudjelovao je u pripremanju Drugog vatican-

s protestantskim teologom Jürgenom Moltmanom<sup>11</sup>, načiniti slobodarsku školu u teologiji. Jozef Ratzinger nakon izvjesnog nagovaranja prihvaća poziv dekana Katoličke teologije u Tübingenu i počinje predavati u ljetnom semestru 1966. godine.

No već 1968. godine u Ratzingerovom životu se dešava obrat kada prihvaća konzervativna učenja i napušta dotadašnje slobodarske ideje. Tako profesor Küng ostaje bez značajnog saveznika. Nedugo nakon napuštanja Tübingena Ratzinger biva imenovan kardinalom i odlazi u Vatikan.

Tada se dešavaju čuveni studentski protesti, kojima biva obuhvaćen i duhom slobodarski grad *Klasičnog njemačkog idealizma* Tübingen. Mnogi nastavnici Sveučilišta Karl Eberhardt u početku su osuđivali takozvane studentske nemire i nered.

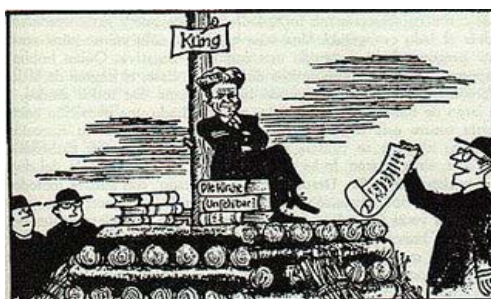
U to vrijeme dolazi do sve otvorenijih sukoba između rimokatoličke kurije i tübingenškog buntovnika (pojam buntovnik proizašao je iz Timesove naslovnice, *Pobunjenik i papa (The rebel and the pope)*). Küngov dosje je u *Sanctum Officiumu* (kasnije preimenovan u Kongregacija), otvoren još pedesetih godina pod šifrom 399/57, a prvi ozbiljniji i otvoreniji sukobi sa crkvom počinju nakon izlaska iz tiska njegove pariške doktorske disertacije. Ipak, zahvaljujući intervenciji Küngovih nastavnika iz Vatikana, inkvizicija odustaje od zabranjivanja tiskanja njegovog doktorata, (što je umnogome bilo ohrabrenje za dalji rad). Hans Küng tu ne staje, već nastavlja s napadom na rimokatoličku dogmu o nepogrešivosti pape s djelom *Unfehlbar? Eine Anfrage – Nepogrešivi*, koje izlazi 1970. godine. Iza ove knjige izlazi njegov rad iz kristologije s neobičnim naslovom *Biti kršćanin-Christ sein* u kome, na neustaljen način, nastavlja naukovanja o temeljnim dogmama rimokatoličke crkve koje djelimično uspoređuje s učenjima drugih kršćanskih konfesija, ali i svjetskih religija, te se na taj način na nekoliko stranica dotiče islama.

---

skog koncila kao teološki stručnjak (*peritus*). Pridonio je obnovi teologije pomoću nove hermeneutike i društvenih znanosti. Suutemeljitelj je teološkog časopisa *Concilium* (1965). (*Opći religijski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002. str., 845.)

<sup>11</sup> Moltman Jürgen, njem. Evangelički teolog (Hamburg, 1926). Pastor u Bremenu, potom profesor teologije u Wuppertalu (od 1958), Bonnu (1963) i Tübingenu (1976-94). Težište njegova djela čine promišljanja teološke nade. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća naglašava odnos političkih i teoloških pitanja duboko utječući na teologiju oslobođenja. U novije vrijeme pod pojmom ekološke teologije pozornost daje objavi etike stvaranja (odnos među svim živim bićima, odnos muškarca i žene). (*Opći religijski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002. str., 599.)

Djelo pod naslovom *Existiert Gott? Antwort auf die Gottesfrage der Neuzeit-Postoji li Bog? Odgovor na pitanje o Bogu u novome vijeku*, u kojem ulazi u dijalog s ateistima i agnosticima, bit će posljednja kapljica koja će prekriti odveć prepunu čašu Kongregacije u Rimu. I tada krajem sedamdesetih godina kada na vlast rimokatoličke crkve dolazi novi papa Ivan Pavao II, koji za razliku od svog prethodnika nije bio tolerantan prema liberalnim stremljenjima i tendencijama unutar rimokatoličke crkve, profesoru Küngu biva oduzeto pravo predavanja na katoličkim teološkim fakultetima (uključujući i njegovu matičnu instituciju u Tübingenu). Dakle, poništava mu se dopuštenje mogućnosti podučavanja u svojstvu rimokatoličkog teologa, jer je svojim teološkim shvaćanjima poput: pitanja celibata, bezgrešnosti pape, mogućnosti zaređivanja žena za svećenika i slično, izvršio eksplicitni napad na dotadašnja (ali i današnja) vjerska učenja i vjerovanja rimokatoličke crkve. Sam profesor Küng tu situaciju opisuje, kako je prosinca 1979. godine, pred sami Božić, dobio pismeno priopćenje od Vatikana kojim mu se oduzima *missio canonica*.<sup>12</sup> Nakon praznika, za čije vrijeme je boravio u rodnoj Švicarskoj sa svojom obitelji, i biskupska konferencija Njemačke oduzima mu to isto pravo. Tada biva povučeno iz opticaja i njegovih 3,5 miliona knjiga. Ipak snažni, neočekivani studentski protesti koji se javljaju u univerzitetskom gradu Tübingenu, provociraju senat Sveučilišta koji odlučuje da pod svoje patronstvo stavi katedru i institut za ekumenska istraživanja profesora Künga, tako da, u svojstvu svjetovnog predavača, Küng nastavlja predavati studentima.



Karikatura povodom zabrane Küngovih knjiga

<sup>12</sup> Ovdje je pak potrebno razjasniti i pojam *missio canonica*. Taj pojam ne označava ekskomunikaciju (izopćenje iz crkve), nego oduzimanje prava podučavanja na katoličkim učilištima. Pored oduzimanja profesure od strane Vatikana, po crkvenom pravu Hans Küng i dalje ostaje katoličkim svećenikom. Inače 2004. godine u rimokatoličkoj crkvi u Tübingenu slavio je svoju zlatnu misu, to jest 50 godina od svećeničkog ređenja.



Küng se nakon tog perioda posvećuje aktivnom pisanju pri čemu nastaju njegova djela iz ekleziologije: *Strukturen der Kirche – Crkvena struktura, Kirche – Crkva, Kirche in Freiheit, Crkva i sloboda, Die Kirche unter den Weltreligionen – Crkva i svjetske religije, Die Kirche – Crkva*, i još mnoge koje ovom prilikom ne navodimo, a ciklus pisanja iz ovog teološkog područja završava s knjigom *Ewiges Lebens – Vječiti život*.

Zajedno s profesorom Walterom Jansom<sup>13</sup> učinio je *Studium Generale*<sup>14</sup> na Sveučilištu u Tübingenu imenom. Promatrano iz naučnog rakursa okretao se sve više Svijetu i svjetovnoj (sekularnoj) misli.

Treći period u njegovom životu je bavljenje teologijom religija, s posebnim osvrtnom na međureligijski dijalog. Osamdesetih godina dvadesetog stoljeća na Sveučilištu u Tübingenu održano je nekoliko javnih predavanja, na *Studium Generale*, i diskusija s temom Kršćanstvo u dijalogu sa svjetskim religijama. Tada počinje njegov aktivni dijalog o islamu, prvo s tübingenškim orijentalistom svjetskog glasa Josefom Van Essom<sup>15</sup>, a zatim će ukrstiti pero sa velikanom islamske misli, muslimanom šiitske provenijencije, Sayyidom Hoseinom Nasrom.

Devedesetih godina počinje novi pravac u Küngovoj teologiji s *Projektom svjetski etos* (njem. *Weltethos*), s kojim su se željeli naznačiti svi elementi zajednički svim svjetskim religijama. Kada se ovaj projekt razvija, *Parlament*

<sup>13</sup> Walter Jens (08.06.1923.) je njemački filolog, povjesničar književnosti, pisac, i sveučilišni profesor. Tijekom Drugog svjetskog rata doktorirao je u Freiburgu, a habilitacijski rad obranio je sa 26 godina na Sveučilištu Eberhard Karls u Tübingenu. Od 1965. do 1988., Jens je bio predstojnik katedre za Opću retoriku na potonjoj visoko obrazovnoj ustanovi. U suradnji sa profesorom Hansom Küngom uveo je na Sveučilištu Eberhard Karls *Studium Generale*.

<sup>14</sup> *Studium Generale* je osobita vrsta dopunskog studija, koja se nudi studentima svih disciplina ali i sveopćoj publici koja je u mogućnosti pratiti sveučilišne tečajeve. *Studium generale* uključuje akademske debate o raznolikim suvremenim i postmodernim temama, pri čemu se nude informacije o onovremenim bazičnim pitanjima ljudske opstojnosti, razumskog diskursa koji se sveprožimaju u mnogobrojnim disciplinama ljudske djelatnosti.

<sup>15</sup> Profesor islamistike na Fakultetu za kulturu Sveučilišta u Tübingenu, danas je emeritus. Isključivo se bavio historijom islamske patristike. Prof. dr. phil., dr. h.c. mult., emer. Josef van Ess doktorirao je 1959. u Bonnu s temom iz islamskog misticizma, a habilitirao je 1964. u Frankfurt radom iz spoznajne teorije u islamskoj sholastici. Naslijedio je 1968. Rudi Pareta na katedri za islamistiku Sveučilišta u Tübingenu na kojoj je predavao do emeritiranja 1999. Prof. Van Ess također je predavao kao gostujući nastavnik na Princetonu, Oxfordu, Parizu (na Collège de France), i na Ecole Pratique des Hautes Etudes. Od mnogobrojnih djela osobito se ističe djelo u šest tomova: *Theologie und Gesellschaft im 2. und 3. Jahrhundert Hidschna* koje je izdato u Berlinu od 1991. do 1997.

*svjetskih religija* daje zadatak profesoru Hansu Küngu i njegovim suradnicima da sačine nacrt *Deklaracije o svjetskoj etici*, koji će biti izveden iz njegovog projekta. Deklaracija se temelji na konsenzusu svjetskih religija u području etike i naglašava ono što im je svima zajedničko. Krilatica ovog *Projekta* i *Deklaracije* je: “*Neće biti mira među narodima bez mira među religijama. Neće biti mira među religijama bez dijaloga među religijama.*”<sup>16</sup> Sljedbenici monoteističkih religija: kršćani, muslimani, i Židovi mogli bi prigovoriti ovom dokumentu što samo jednom spominje Boga i to neosobnim nazivom Ultimate Reality-Vrhunska Stvarnost.



Hans Küng

Istovremeno s prethodnim projektom na tržištu su se počela pojavljivati Küngova kapitalna djela iz religiologije sa znakovitim naslovom *Die religiöse Situation der Zeit-Religijska situacija vremena*. Na tržištu su se pojavile slijedeće knjige iz spomenutog dijapazona:

1. Židovstvo; religijska situacija vremena,<sup>17</sup>
2. Kršćanstvo; povijest i bit<sup>18</sup>

<sup>16</sup> Na engleskom jeziku ovo glasi: “There will be no peace among the nations without peace among the religions. There will be no peace among the religions without dialogue among the religions.”, a na njemačkom jeziku: “Keine Frieden unter den nationen ohne Frieden unter den Religionen. Kein Frieden unter den Religionen ohne Dialog zwieschen den Religionen. Kein Dialog zwischen den Religionen ohne Grundlagenforschung in den Religionen”.

<sup>17</sup> Hans Küng, *Das Judentum. Die religiöse Situation der Zeit*, München, Piper, 1991.

<sup>18</sup> Hans Küng, *Das Christentum. Wesen und Geschichte*, München, Piper, 1994.



3. Islam; prošlost, sadašnjost, budućnost,<sup>19</sup>
4. Početak svih stvari, prirodne znanosti i religija.<sup>20</sup>

Osim djela iz filozofije, teologije i religiologije, napisao je nekoliko knjiga u suradnji sa stručnjacima iz filologije i glazbe poput: *Glazba i Religija. Mozart – Wagner – Bruckner, Mozart; Duhovnost i transcendencija, Velikani humaniteta. Thomas Mann, Hermann Hesse, Heinrich Böll, Poezija i religija. Pascal, Gryphius, Lessing, Hölderlin, Novalis, Kierkegaard, Dostojevski, Kafka (djelo je nastalo skupa sa Walter Jens, Umjetnosti i smisao postojanja.*

Napisavši preko 15000 stranica (oko 70 knjiga), profesor Küng se posvećuje aktivnom pisanju svojih memoara. Inače 22. travnja 2008. godine u centralnoj sali Sveučilišta u Tübingenu obilježen je, s izvjesnim zakašnjenjem, rođendan emeritusa profesor doktora Hansa Künga. Tom prilikom je predavanje držao rektor Sveučilišta u Tübingenu zajedno s nekadašnjim Küngovim asistentom Karlom Josefom Kuschelom, sada već redovnim profesorom Katoličkog teološkog fakulteta u Tübingenu. Tada su u Tübingen doputovale mnogobrojne zvanice iz svih dijelova svijeta, od Japana do SAD-a. U eseju, koji je za tu priliku izložio Karl Josef Kuschel je prikazao znanstveni put profesora Künga. Profesor Küng se u posljednje vrijeme uglavnom posvetio pisanju trećeg toma "Sjećanja", kojim stavlja pečat na svoj filozofsko-teološki opus.

Predavao je na mnogobrojnim sveučilištima i stekao mnogobrojne počasne doktorate diljem planeta. Dobio je i mnogobrojne nagrade između kojih i *Niwano* nagrade za mir, koja je u istom stupnju u Japanu kao i Nobelova nagrada u Europi.

### Summary

Unfriendly / hostile / image of Islam began to develop in the Okcident since the Middle Ages. Far hypocritical and scientific formed criticism of Islam was developed with the emergence of scientific disciplines of Orientalism in the 19th century in Germany, France and England. The aim was to create the ideological basis for destruction of prime sources of Islam (primarily the Holy Qur'an and Hadith). But, today, in the West, the direction of religious

<sup>19</sup> Hans Küng, *Der Islam. Geschichte, Gegenwart, Zukunft*, München, Piper, 2004.

<sup>20</sup> Hans Küng, *Der Anfang aller Dinge. Naturwissenschaft und Religion*, München, Piper, 2005.

pluralism is being developed, which is beginning to create a more open picture of each other, and different, and so of Islam and Muslims.

One of the greatest representatives of this direction in theology and religious studies is Hans Küng, whose life and work has been described in this paper. His bibliographic data, school and professorship, has been given. Special attention was given to his participation at the 2nd Vatican Council, and his way thru theology and religiology / religious studies / in four stages. Crown of his theological thought is expressed through the Project World ethos whose carrier slogan is: „There will be no peace among nations without peace among religions. There will be no peace among religions without dialogue between religions.“

Key words: *Hans Küng, biography, religious pluralism*

(Translated by Author)

#### Literatura:

1. Hans Küng, *Kršćanstvo i svjetske religije. Islam*, Livno, Svjetlo riječi, 1995.
2. Hans Küng, *Biti Kršćanin*, Konzor, Zagreb, Sarajevo Synopsis, 2002.
3. Hans Küng, *Der Islam. Geschichte, Gegenwart, Zukunft*, München, Piper, 2006.
4. Hans Küng, *Wozu Weltethos? Religion und Ethik in Zeiten der Globalisierung. Im Gespräch mit Jürgen Hoeren*, Freiburg, Herder, 2006.
5. Hans Küng, *Erkämpfte Freiheit – Erinnerungen*, München, Piper, 2004.
6. Hans Küng, *Spurensuche. Die Weltreligionen auf dem Weg*, München, Piper, 2005.
7. Hans Küng, *Denkwege. Ein Lesebuch*, hrsg. von K.-J. Kuschel, München, Piper, 1992.
8. Hans Küng, *Projekt Weltethos*, München, Piper, 1990.
9. Hans Küng, *Umstrittene Wahrheit, Erinnerungen*, München, Piper, 2007.
10. Hans Küng, *Spurensuche. Die Weltreligionen auf dem Weg*, München, Piper, 2005.
11. *Opći religijski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002.
12. *Vollständige Bibliographie der Veröffentlichungen von Prof. Dr. Hans Küng*, Stand 4/2007, 1955-2007;